

Lausunto

23.12.2024

Asia: VN/15371/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjanmaan liiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lähtökohdat lausuntoon

Pohjanmaan liitto kannattaa luonnosta hallituksen esitykseksi. Investoinnit, jotka suunnataan Suomeen, ovat pääosin uusiutuvan energian tuotantoinvestointeja. Sujuvat, selkeät ja ennen kaikkea ennakoitavat normit ja prosessit ovat erityisen tärkeitä investointien saamiseksi Suomeen.

Esitysluonnoksen tavoitteiden menestyksellinen saavuttaminen edellyttää kuitenkin kuntasektorin tehtävien huomioimista perustavanlaatuisemmin lopullisessa esityksessä.

Kuntasektorin roolista uusiutuvan energiatuotannon edistämisessä

Maankäyttö ja kaavoitus ovat kuntasektorin ydintehtäviä ja itsehallintoon liittyvä tehtäväkokonaisuus. Esitys on tarkasteltava tästä näkökulmasta ja kuntien ja maakuntien mukaan saaminen nopean kehittämisen alueiden valmisteluun (§ 14 a–d) on tärkeää. Nopean kehittämisen alueet edellyttävät toteutuakseen lähes aina kuntien kaavoitusta ja rakentamisen luvitusta. Alueiden nimeämisen pitää siksi olla kuntalähtöistä, jopa kunnallisena aloiteoikeutena, ja siten, että lopullisia nimeämispäätöksiä ei voitaisi tehdä ilman kunnan suostumusta. Kunnille päällekkäistä maankäyttöjärjestelmää ei pidä rakentaa.

Tähän liittyy myös maapoliittinen näkökulma. Esityksestä jää epäselväksi, miten maanomistussuhteet huomioidaan tai miten maanomistajien kuuleminen tapahtuu alueiden selvitys- ja nimeämisprosessin aikana. Ja mikäli kunta haluaa kaavoittaa valtion toimesta nimetyn alueen vihreän siirtymän energiantuotantoalueeksi, miten maanhankinta tapahtuu? Onko kunnilla lunastusoikeus nimettyihin alueisiin? Tästäkin syystä on tärkeä, että aluevalinta on kuntalähtöistä.

Maakunnan liittojen rooli olisi tarpeen kirjata esitykseen. Tavoitteet ja tehtävät liittyvät olennaisesti alueiden kehittämiseen sekä maakuntakaavoitukseen, minkä vuoksi maakuntaliittojen ja kuntien yhteistyö tässä teemassa olisi luonteva tavoite. Alueiden seulonnassa maakunnilla on hyvä yleistason kuva alueidenkäytön soveltuvuudesta ja miten strategisesti voidaan edistää asiaa kokonaisvaltaisesti, esimerkiksi uusiutuvan energian lisäksi aluerakenteen, teollisuusalueiden, infrastruktuurin, ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmista.

Jos nimeäminen kuitenkin toteutetaan Lupa- ja valvontaviranomaisen vetämänä, niin nopean kehittämisen alueiden valmistelun osalta kunnille ja maakunnille tulee varata yhdenvertainen mahdollisuus osallistua myös alueiden selvittämistyöhön sekä tulla kuulluksi ennen alueiden nimeämispäätöksen tekemistä.

Kaikilla kunnilla tulisi olla yhdenvertainen mahdollisuus nopean kehittämisen alueiden selvittämiseen ja nimeämiseen, riippumatta siitä, onko kunnassa tehty valtion avustuksella vihreän siirtymän investointihankkeita edistäviä selvityksiä, joiden perusteella voidaan suoraan nimetä aurinkovoimaan soveltuvia alueita. Selvitystyön toteuttamiseen tulisi tarjota yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille kunnille. Selvitys olisi hyvä tehdä seudullisesti tai maakunnallisesti.

Siinä määrin, missä sääntely lisää kuntasektorin tehtäviä, esitys on myös tarkasteltava rahoitusperiaatteen näkökulmasta ja kuntasektorille on taattava tarvittavat resurssit tehtävien hoitamiseen.

Teknologioista

Ensimmäisenä kiinnitämme huomioita toimeenpanoon, jossa ilmeisesti priorisoidaan aurinkoenergian tuotantoa. Esitysluonnoksen mukaan ensi vaiheessa alueita olisi tarkoitus nimetä aurinkoenergian tuotantoa varten (s. 26). Tämä on aivan liian suppea lähestymistapa. Tähän on ainakin kaksi perustelua. Kokemuskin on näyttänyt, että uusiutuvan energian tuotantomenetelmät ja -teknologiat kehittyvät jatkuvasti. On tärkeää, ettei määritelmillä suljeta lain soveltamisalan ulkopuolelle uusia teknologioita tai uusiutuvan energian lähteitä. Jotta Suomeen kohdistuva investointiportfolio toteutettaisiin monipuolisesti, on syytä edistää nopeiden alueiden kehittämistä myös laajempaa teknologiatarkasteluna.

”Go-to-areas”

Yleisesti ottaen on vaikeaa saada selvää kuvaa tulevasta prosessista nopean kehittämisen alueiden nimeämisessä. Selkeät ohjeet ja yhtenäiset kriteerit alueiden kartoittamiselle nopeuttavat selvitysprosessia.

Esityksestä ei esimerkiksi tule selkeästi esille, miten laajoja alueita nimettävät nopean kehittämisen alueet olisivat tai voisivat olla. Alueen pinta-ala on merkittävä kriteeri esimerkiksi aurinkoenergiatuotantoalueiden kartoittamiselle.

Esityksestä ei myöskään käy ilmi, miten mahdolliset energian kulutuspisteet tullaan huomioimaan nopean kehittämisen alueiden selvitystyössä. Lähtökohta nopean kehittämisen alueiden sijoittumisella tulisi olla myös, että energiantuotanto ja -kulutus sijaitsevat mahdollisimman lähellä toisiaan, jotta vältytään pitkien sähkönsiirtolinjojen rakentamiselta ja muulta mahdollisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavalta maankäytöltä.

Esityksessä esitetäänkin etusijalle asetettavaksi ”keinotekoiset ja rakennetut pinnat ja ihmistoiminnan seurauksena muutetut alueet.” Määritelmä on varsin epätarkka, ja antaa epämääräisen kuvan kulttuurivaikutteisten alueiden, eli kulttuuriympäristöjen käsitteen merkityksestä tämän prosessin etusijamenettelyssä.

Etusijamenettely tulisi koskea lähtökohtaisesti niin kutsuttuja brownfields-alueita, jotka ovat jo ihmistoiminnan pilaamia tai voimakkaasti muokkaamia ja vähäarvoisia alueita, eikä niillä ole alkutuotannon elinkeinojen, kuten maa-, ja metsä-, turve-, tai kalatalouden näkökulmasta merkittäviä tuotannollisia arvoja. Tuotannolliset arvot on selvitettävä paikallisella tasolla yhteistyössä maanomistajien kanssa.

”No-go-areas”

Nopean kehittämisen alueiden ulkopuolelle tulee jättää kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet, joissa uusiutuvan energian nopean kehittämisen käytännöt ovat ristiriidassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kanssa ja jotka ovat alttiita merkittäville ympäristövaikutuksille. Tällaisia alueita ovat ihmisen muokkaamisen tuloksena syntyneet kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet, joiden arvo perustuu muun muassa kulttuuriympäristön historiallisten piirteiden ja muiden maisemallisten arvojen säilymiseen sekä asukkaiden hyvinvointiin ja viihtyvyyteen. Esityksen mukaan nopean kehittämisen alueiden ulkopuolelle suljetaan muun muassa arvokkaat luontoalueet, ruoantuotannossa olevat peltoalueet sekä tuottavat metsäalueet. Nopean kehittämisen alueiden ulkopuolelle tulee jättää myös ihmistoiminnan seurauksena syntyneet arvokkaat kulttuuriympäristöt. Myös luontoarvoiltaan merkittävät, inventoidut perinnebiotoopit ovat kohteita, joiden säilyminen tulee turvata.

Lopuksi

Koska kyseessä on täysin uusi menettely, on päätöksentekoprosessin ja päätöksen selkeä kuvaaminen tärkeää. Lisäksi valmistelussa tulisi huomioida, että asianomaisille viranomaisille osoitetaan riittävästi resursseja, jotta seulontamenettely voidaan tehdä laadullisesti ja ehdotettujen määräaikojen puitteissa.

Brandt Mats

Österbottens förbund Pohjanmaan liitto Regional Council of Ostrobothnia